

A Dialóg Egyesület Miskolc Avas városrészben végzett munkája – Sélley Andrea

A múlt hozzájárulása a bizalom építéséhez

A Dialóg a Közösségekért Közhasznú Egyesület közösségfejlesztő szakmai szervezetként 2010-től dolgozik városi terepen is: Miskolc legnagyobb lakótelepén, az Avason. A helyi önkormányzattal való együttműködésben az Avasi közösségfejlesztő programban több mint 10 évnyi meghatározó tapasztalat és tudás halmozódott fel.

Az Egyesület:

- hitelessé vált szakmai területén, a közösségi munkamódban tapasztalatokat gyűjtött, a közösségfejlesztésben gyakorlatot szerzett, saját megszerzett tapasztalatainak felvállalásával és képzések szervezésével tudásmegosztásra alkalmassá vált,
- meghatározó szakmai szerepet foglalt el, így képessé vált adott szakmai terület, vagy lokalitás fejlesztéséhez javaslatokkal élni a döntéshozók számára, és a javaslatokat képes volt alátámasztani közösségi felmérésekkel,
- több alkalommal nyújtott informális csoportok számára szakmai támogatást a szervezetté válás érdekében,
- szakmai tervezőként és megvalósítóként, együttműködésben vett részt a helyi önkormányzat szociális városrehabilitációs projektjében,
- konzorciumpartneri szerepet vállalva képessé vált hozzájárulni a városfejlesztési lehetőségekhez, Területi Operatív Programban megvalósított szakmai projekttel,
- érdekérvényesítő szerepben és ehhez társuló lobbizás tevékenységben szerzett jártasságot, amit az önkormányzattal való együttműködésben kamatoztatott.

Közösségi munka

A közösségfejlesztés egyik célja a településen élők közösségi megoldásainak támogatása, olykor maga a motiválás a változtatásra. Az avasi fejlesztés fő tevékenysége évekig arra fókuszált, hogy kapcsolatokat építettünk és közösségi módon terveztünk az adott probléma, ügy mentén. Ezen tevékenység gyakran hosszadalmas tervezési időszakokkal járt annak érdekében, hogy minél többen részt vegyenek érintettként, ráadásul minél korábbi fázisban az együtt gondolkodásban. A tervezési szakaszban is indultak közösségi cselekvések, ezekhez azok is tudtak csatlakozni, akik a cselekvő munkamódban erősek. Izgalmas egyensúly tartható az érintettek bevonásakor az elvek, a célok, az értékek meghatározása, a tervezés, a cselekvés és az élményeket adó programok között. A közös cselekvésekhez gyakran társulnak olyan élmények, amik megtartóerőként hatnak vissza a közösségre,

így kulturális és szabadidős programok is gyakran megvalósultak egy-egy folyamatban. Az Avason számtalan közösségi tervezés és cselekvés valósult meg az első pár évben, ez adta a kapcsolatépítésünk és a pozicionálásunk alapját.

A közösség tér, mint eszköz az emberek kapcsolódására

Az Avasi fejlesztői folyamatban közösségi terek működtetését vállaltuk. Nagyon meghatározó időszakát jelentette a terekben gazdag 5-6 év¹ a közösségi mozgásoknak.

A közösségi tér működtetésének három modelljéről lettek tapasztalatok és elképzelések:

1. Önkormányzati (vagy intézményi) fenntartású közösségi tér – ilyen volt az Avasi Községi Tér. Az avasi családsegítő (MESZEGYI) működtetésében az önkormányzati szolgáltatások mellett a szolgáltatás típusú közösségi tevékenység dominált. A tér önkormányzati alapfeladat részeként működik a mai napig, néhány kisközösség használja. Ma már nem zajlik közösségfejlesztő szakmai munka.
2. Civil szervezet által működtetett közösségi tér – ilyen az Avasi Községi Kávézó. Önkéntesbázis építése manapság a meghatározó tevékenység, jelenleg nem zajlik klasszikus szomszédági munka, viszont a működtető civil szervezet (Dialóg Egyesület) projektek bázisaként, képzések, műhelymunkák helyszínéül és közösségi kezdeményezések támogatására, programok megvalósítására használja. Meghatározó mintaként szolgált a részvételi pontokról való gondolkodásban – erről később.
3. Settlement típusú közösségi tér – ahol olyan szervezet vállal katalizátor szerepet, akinek a tevékenységében a hátrányos helyzetűekkel végzett szociális és közösségi munka van a középpontban. Egyetemistákkal, gyakornokokkal azon dolgozik, hogy a terepen végzett munkába minél több helyi érintett lakos bevonásával, közösségi munkában valósuljanak meg a jobb életminőséget célzó projektek és programok. A kulturális, szociális és közösségi munkamódban a szakemberek és a szakmai munkájuk mintául szolgál az egyetemisták számára, akik szakmai működésükbe beépítik a szerzett tudást, és hatással vannak a terepen élőkre.
4. Községi alapú működtetés – a tér gazdája egy község, akik a találkozási helyszínéül, a tevékenységük központjaként tekintenek a községi térre. A működtetéshez önkéntes vállalatokat tesznek, meghatározó feltétel, hogy civil szervezetté válásukkal együtt járó jogi személyiségként tudnak ingatlant használatba venni. Ők a működés irányítói, a községi térben zajló események és a községi kezdeményezések bevonása van a középpontban, és a cél, hogy fenntartható módon, községi felelősségvállalásban együttműködve történjen a működtetés. Gyakran nincs főállású alkalmazott.

¹ 2012-től elindult programok hatására 3 községi tér története az Avason

<https://prezi.com/5scdp7wvcr17/terero-kozossegi-terek-folyamatok-es-uj-szocialis-szolgaltatasok-az-avason-smca-2012-0081-s/>

Egy közösségi tér jó eszköze a közösségi munkának, és az idő haladtával a fenntartási és működtetési modellben gyakran változások állnak be. Tekintve, hogy az anyagi háttér megteremtése kihívás, időről időre elemezni kell a működtetés lehetőségeit. Érdemes megkérdezni a helyieket, hogy kinek a felelőssége a közösségi tér fenntartása. Ki mivel szeretne hozzájárulni a fenntartásához? Ezen kérdések megoldozása hozhatja a megújulás lehetőségét, az új erőforrások pedig az átalakulást. Kiderülhet, hogy az ott élők szerint nem csak a közösség felelőssége a fenntartás, vállaljon benne részt a helyi önkormányzat és/vagy minden potenciális szereplő, tehát a vállalkozási szféra is. Ezen gondolkodásmódtól válhat teljesen speciálissá egy közösségi tér használata, működtetése.

A 4. modellben az az eszencia, hogy közösségi alapú szolgáltatás szerveződik, és az idő múlásával, illetve a modell átalakulásával kérdések tisztázására kell sort keríteni. Ha bekerül egy fizetett közösségfejlesztő, ő vajon képes-e nem szolgáltatás-alapúvá varázsolni a teret? (Vagy nem képes és akkor „célcsoportként” érkeznek az emberek). Ki tudja-e várni, amíg maguktól jönnek be a térbe a helyi kezdeményezők, és tudja-e segíteni őket a saját kezdeményezéseik megvalósításában? A képessé tétel a célja a működtetést felvállaló gazdának, vagy a közösségi tér működtetése? Itt szoktunk mérlegelni, és érdemes visszamenni ahhoz a gondolathoz, hogy a tér az eszköz, nem pedig a cél.

Munkamód, módszer, technika

Az avasi fejlesztői folyamatban néhány módszert előszeretettel használtunk:

- Empowerment munkamód – A partnerség alapjaként, kétoldalú megközelítésként, „akkor beszélünk képessé tételről, amikor a közösség nyíltan felvállalja érdekeit/céljait, tárgyalóképesé válik más hatalmi csoportok képviselőivel szemben, felismeri saját hatalmi pozícióját, és mer élni ennek a hatalomnak az eszközeivel a közösség érdekében. Ezzel párhuzamosan a hatalmi helyzetben lévő csoportok is képessé válnak ennek az újfajta viszonyrendszernek az elfogadására, próbáljuk bevonni őket ebbe a másféle hangnemet kívánó diskurzusba.”²
- Az egyéni és közösségi erőforrás-térkép összegyűjtése – egyéni és közösségi beszélgetésekkel (módszer), ami alapján kisközösségek indulhatnak a saját útjukon.
- Bevonásnál a középpontban a 3 kérdéses interjú van érték-probléma-lehetőség (technika).
- Közösségi cselekvési tervek a helyi közösségi megoldások érdekében.
- Szomszédsági konfliktusok, kihívások megoldozása.
- Szakemberi szinten érzelmekkel való munka, szupervíziós reflektív tanulási munkamódban.

² Lakatos Kinga: A képessé tétel folyamata, Az érdekérvényesítés esélyeinek növelése a szociális és közösségi munkában, Budapest 2009, Közösségfejlesztők Egyesülete, Budapest.

- Érdekérvényesítő készség erősítése, ahhoz minél korábbi bekapcsolása az érintetteknek

Szerepek:

Az avasi fejlesztői folyamatban néhány szerep kapcsán szerzett tapasztalatokról azt mondhatjuk, hogy gyakran keveredtek. Amikor a szakemberek erre sikerrel rá tudtak nézni, szakmai hivatásukban erősödtek.

- Cselekvő és szemlélődő attitűd együttes használata.

Két különböző dolog a közösségi munkás és a közösségfejlesztői szerep, és még ahhoz képest egy másik, amikor valaki rálát a folyamatdinamikára és annak mentén fogalmazza meg a következő lépést.

- Érdemes a közösségi munka és a közösségfejlesztő szerepeket és korszakokat is megélni.
- Partnerségépítő szerep.
- Érdekérvényesítő szerep.
- Lobbista szerep, javaslatok megfogalmazásában proaktív szerepvállalás.
- Szemléletformálás.

Civil partnerségépítő tapasztalatok

Mindezen szerepeken túl, és ezzel együtt a legfontosabb: a közösségi munkában a közösségi élmény a legnagyobb motiváció, ez formálódó kapcsolatokból és érzelmekből táplálkozik. A közösségi munka történeteiből egyrészt az emberek megélései, másrészt pedig az adott kontextus megértése adhat támpontokat egy fejlesztői folyamatban.

A több mint 10 éves avasi folyamatban a civilek közötti partnerségeknek több korszakát érdemes megemlíteni.

- ***Az intézményközi fórumok*** többéves folyamatában olyan partnerségek épültek, amik teret adtak a lokalitásban működő szervezeteknek egymás megismerésére. Az együttműködés az Avas lakótelep Integrált Településfejlesztési Stratégiájához tett javaslatokat a napi működés során észlelt releváns tapasztalatokkal. A közös gondolkodásban egyesületünk mellett a Jezsuita Rend akkor meghatározó egyházi szereplőjeként Forrai Tamás atya rendkívüli kooperációs készségével volt kulcsember. A jezsuita fejlesztések mellett volt szemé és érzékenysége a helyi lakótelepi problémákra, és több olyan program elindítása köszönhető neki, amelyek túlmutattak a szokásos gondolkodásmódon, a társadalmi felelősségvállalás egyik meghatározó példájaként

szolgáltak. Egyesületünk közösségi munkában és kifejezetten közösségi tervezés módszerének kipróbálása kapcsán erős motivációját osztotta, és számtalan közösségfejlesztői programunkban partnerként dolgoztunk.

- ***A Szomszédsági Tanács*** létrehozását több alkalommal elindítottuk, amelyben szoros ***partneri kapcsolatok*** alakultak ki az avasi lakótelep lépcsőházaiban lakó, közösségi munkát vállaló lakókkal. Nemcsak a társasházban lévő közösségi megoldásokban (közösségi lábazatfestés, közös kert, szomszédsági ünnepek, stb.) volt sikerélménye a civil partnereknek – az ott élőknek –, hanem gyakran érdekérvényesítésben is lettek eredmények. Ilyen eredmény a közös csótányirtás, adósságkezelés, fészekrakó program konfliktusainak közösségi megoldásai. Annak ellenére, hogy a Szomszédsági Tanács nem az egyesületünk szakmai tervei és álmai szerint szerveződött meg, értékes és meghatározó szomszédsági partnerek találtak egymásra az évek során.
- ***Civil szervezetek közötti partnerségek*** legintenzívebb időszaka volt a szociális városrehabilitációs önkormányzati programban a közösségi programok megvalósítása. Mini projektek kiírásával hívhattunk meg partnereket, ennek segítségével civil hálózatépítést valósítottunk meg. A város különböző részéről hívtuk azon civil szervezeteket, akik az Avasi Közösségi Térben és az Avasi Közösségi Kávézóban valósíthatták meg tevékenységeiket. A modell folytatódhatott volna, ha nem alakul át a pályázati világunk. Akkor többen megérezték, hogy milyen izgalmas közösen dolgozni a lokalításban történő társadalmi aktivizálásért. Megemlítendő, hogy ugyanolyan lelkesedéssel és értékrenddel állt bele a közös munkába a Miskolci Egyesített Szociális, Egészségügyi és Gyermekjóléti Intézmény szociális munkásainak nagy része, és velük, valamint a Magyar Máltai Szeretetszolgálat avasi játszóterén dolgozó kollegákkal napi szinten dolgozhattunk együtt az avasi közösségfejlesztési folyamatban. Ezen időszak abban volt mérföldkő, hogy a közösségi tereink és az azokban működő kisközösségeink között is szoros kapcsolatok alakultak ki, egymást erősítve szerveződtek.
- ***Közösségi terek közötti hálózat*** alakult ki a projektek utáni csendesebb időszakban, amelybe az említett szereplőkön kívül az Ökumenikus Segélyszervezet közösségi tere is bekapcsolódott. A hálózati munkában közös akciók és események megvalósítása mellett egyfajta szakmai műhelymunka indult el. Pár évig tudott működni az Avason egyszerre 6-7 közösségi tér is, amit fénykornak is hívunk belső szakmai körökben. A közösségi terek finanszírozásának ellehetetlenülése szakította meg a partnerséget. Megtapasztaltuk, hogy a közösségi terek fenntartása – amennyiben pályázati és/vagy szolgáltatói szemléletben szerveződnek – az innen érkező forrásoknak van kiszolgáltatva.